

- debatt@vl.no
- tips til avdelingen: 22 310 428

Noen saker krever at vi har mulighet til å gå i dybden. Ikke minst gjelder det spørsmål som angår tro, etikk og eksistens.

Disse sidene er et sted hvor vi gjennom referat, intervju eller analyse gir ekstra plass til et tema.

tro. etikk. eksistens.

Vekkelsen mediene elsket

Det var Norgeshistoriens mest omtalte kristne vekkelse. Den fislet tilsynelatende raskt ut – men fikk likevel varige virkninger.

Erling Rimehaug
erling.rimehaug@vl.no

22 310 428

Norge skulle bli gjenkristnet og bli en spydspiss i en kristen verdensrevolusjon. Ut fra slike målsettinger ble det en flopp. Men Oxfordvekkelsen kom til å prege Norge. Nye miljøer og ressurspersoner ble aktive i Den norske kirke, det ble større kristen kulturåpenhet, og kirkekampen ble mindre uforsonlig. Vårt Land, Kirkeakademiene, Modum Bad og Ten Sing er blant virksomhetene som i alle fall delvis har sine røtter i den. Metoder som samtalegrupper, personlig stille stund og å søke Guds ledelse ble introdusert i norsk kristenliv.

Det kan vi lese i Helje Kringlebotn Sødals bok *Norge i brann. Oxfordbevegelsen i Norge 1934 – 40*. Mye av det som er skrevet er enten bevegelsens egne skrifter eller i tildels karikerte fremstillinger i presse og litteratur. Sødal har som den første gått grundig gjennom kildematerialet og analysert vekkelsen i Norge. Det gir både mye nytt materiale og nyansering av bildet.

Medieoppmerksomhet. Vekkelsen fikk en voldsom medieoppmerksomhet da den feide inn over Norge høsten 1934. Det skyldtes ikke minst at tre av tidens mest kjente personer viste seg som vekkelsens forgrunnsskikkelser: Stortingspresident og Høyre-leder Carl J. Hambro, redaktør Fredrik Ramm og forfatteren Ronald Fangen. Tusenvis av mennesker strømmet til møtene, og mange ble «forvandlet», som det het i bevegelsens terminologi. – Ingen annen vekkelsesbevegelse har

OXFORDBEVEGELSEN

Kristen organisasjon grunnlagt av den amerikanske presten og misjonæren dr. Frank Buchman (1878-1961).

Buchmann stiftet i 1908 A First Christian Fellowship. Startet en serie gruppemøter og såkalte *houseparties* i Oxford i 1926 – derav navnet The Oxford Group.

Bevegelsen ble lansert i Norge gjennom en serie møter høsten 1934.

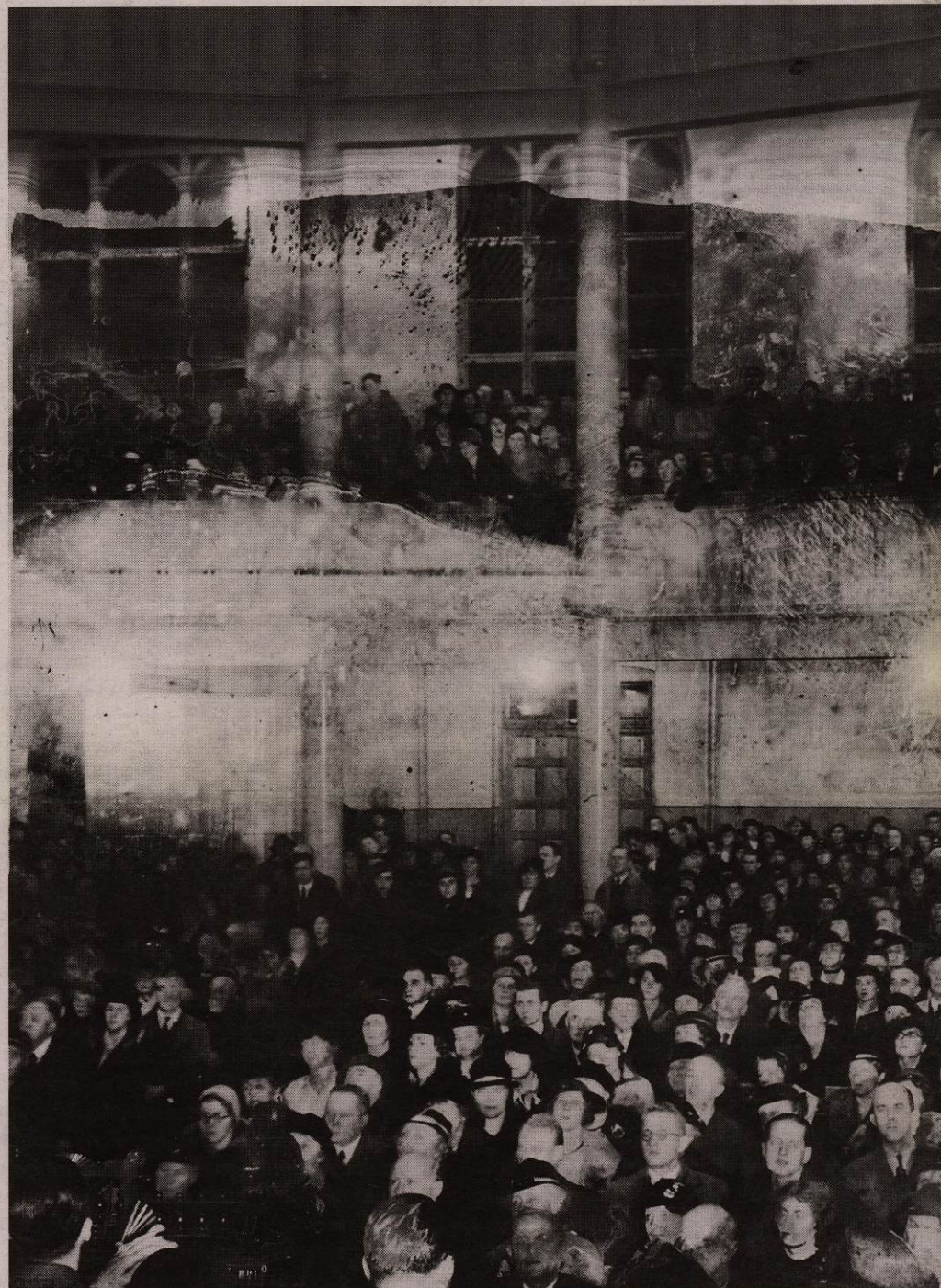
I 1938 ble bevegelsen organisert i Moralsk Opprustning (Moral Rearmament, forkortet MRA), som siden 2001 har hatt navnet Initiatives of Change.

MRA spilte blant annet en rolle som inspirator for europeisk samarbeid etter krigen.

fått så god forhåndstale og drahjelp fra pressen, skriver Kringlebotn Sødal – og Dagbladets kampanje mot den kan også ha bidratt til oppmerksomheten. Avisen Tidens Tegn satte salgsrekord med utgaven som omtalte Fangen og Rammes omvendelse.

I tillegg til hundrevis av artikler i avisene ble det skrevet bøker og skuespill om Oxfordbevegelsen. Nationaltheateret oppførte et skuespill av Ronald Fangen som nærmest var en propagandaforestilling for vekkelsen, med landets mest kjente skuespillere i rollene. Fangen skrev flere bøker som skulle tjene vekkelsen, mens forfattere som Sigurd Hoel skrev bøker som var angrep på den. Nøytrale og balanserte fremstillinger var det imidlertid lite av.

Kirkehistoriker Carl Fr. Wisløff betegner Oxford som en episode som ikke fikk

Fra et av Oxfordbevegelsens møter i Calmeyergatens misjonshus i 1943. 4.000 kunne være innom salen i løpet av en dag og møtene måtte deles opp i dagsmøter og kveldsmøter.

Foto: NTB Scanpix

varig betydning. Kringlebotn Sødal mener det ikke stemmer. Det er riktignok vanskelig å dokumentere klare virkninger og forbindelseslinjer, fordi bevegelsen i sin første fase var et uorganisert nettverk basert på personlige forbindelser. Vekkelsen virket for en stor del gjennom de enkeltmennesker som ble påvirket av dens ideer og metoder. Men navn som Erling Wikborg, Einar Lundby, Gordon Johnson, Eiliv Skard og Victor Sparre indikerer at langtidsvirkningen var stor.

Buchmann og Hambro. Oxfordbevegelsen var satt i gang av én mann: Den amerikanske presten Frank Buchmann. Han hadde i 1908 en gjennomgripende vekkelsesopplevelse på en kristen konferanse i England – der han hadde en visjon

av den korsfestede Jesus Kristus. Han dannet bevegelsen som fikk navnet A First Christian Fellowship i USA. I 1926 flyttet han virksomheten til Oxford i England – og etter det ble den kjent som Oxfordgruppebevegelsen, eller kortere Oxfordbevegelsen.

Kampanjen i Norge i 1934 var viktig i Buchmanns strategi. Norge skulle være spydspissen for et gjennombrudd i Tyskland. Han ville sette Norge i brann og slik sette i gang sin verdensrevolusjon.

Oxfordbevegelsen hadde allerede fått et visst fotfeste i Norge. Det var dannet noen Oxfordgrupper, og to av bevegelsens skrifter var oversatt til norsk. Det var selveste Carl J. Hambro som hadde oversatt dem, og det var også han som inviterte Buchmann med team til Norge.

Helje Kringlebotn Sødal har skrevet bok om Oxfordbevegelsen i Norge.

AKTUELL BOK

■ Boken *Norge i brann. Oxfordbevegelsen 1934 – 40* gis i disse dager ut på Cappelen Damm Akademisk forlag. Forfatter er Helje Kringlebotn Sødal, professor ved Institutt for religion, filosofi og historie ved Universitetet i Agder. Boken er den første som gir en samlet fremstilling av Oxfordbevegelsens virksomhet i Norge. **Vårt Land**

Erling Wikborg var den reelle lederen for Oxfordvekkelsen i Norge. Han ble omvendt på et av de første møtene. Wikborg ble senere leder for Kristelig Folkeparti og utenriksminister.

Foto: NTB Scanpix

Det var noe av grunnlaget for at Buchmann hadde så store forventninger.

Vekkelsen fikk en pangstart med det såkalte *houseparty* på Høsbjør turisthotell, der Ronald Fangen og Fredrik Ramm ble omvendt. Deretter etablerte Buchmann en base på Grand hotell i Oslo, og det ble arrangert en rekke møter i Oslo, der de største ble holdt i Calmeyergatens misjonshus. Utover vinteren ble tilsvarende kampanjer arrangert i Bergen og Trondheim, det ble holdt et stort husmøte på Geilo og en rekke mindre møter rundt i landet, særlig på Sørlandet.

Kringlebotn Sødal har for første gang kartlagt hele denne virksomheten, både hvilke møter som var og hva slags folk som deltok. I Oslo deltok 10 prosent av befolkningen på møtene, og 10.000 søkte sjelesorg.

Menneskesynet. Oxfordbevegelsens budskap var en livsforvandling gjennom

en personlig viljesbeslutning om å gi sitt liv til Gud. Det skulle skje gjennom en offentlig bekjennelse, og et oppgjør med konkret synd som skulle føre til et disiplinert liv der man søkte Guds ledelse rent konkret. Livet skulle innrettes etter de fire absolutter: Absolutt ærlighet, renhet, uselvishet og kjærlighet. Gjennom slike forvandlede mennesker skulle verden forandres.

Det som skilte den fra andre kristne vekkelsesbevegelser, var ifølge Kringlebotn Sødal det positive menneskesynet. Man trodde på menneskers evne til å velge det gode. Arvesynden og det totale synderforderv var ikke en del av budskapet, og dermed var også Jesus som frelser mindre betont.

Oxfordbevegelsen bygde nok på de klassiske, kristne dogmene, men den la liten vekt på lærespørsmål. Det var livet som telte, ikke læren.

– Oxfordbevegelsen ville være en

mellomvei, slik Bucmann hevdet i et slagord som kan tolkes teologisk og politisk: «nor Left nor Right, but Straight», skriver Kringlebotn Sødal.

Dette positive menneskesynet kom også til uttrykk i en glad og humoristisk forkynnelse og væremåte, der selvironi spilte en stor rolle.

– Her fulgte humor og latter bekjennelser og vekkelsfortellinger, ikke gråt og klage som i mange vekkelsesmiljøer, skriver Kringlebotn Sødal.

Metodene. Arbeidsmetodene var dessuten nye, og Kringlebotn Sødal analyserer grundig hvordan de ble brukt i Norge. Hovedtendensen var at man brukte metoder som gjorde det lettere å nå de som var fremmede for tradisjonelle miljøer. Et iøyenfallende trekk var at mange av møtene ble holdt på nøytrale steder som hoteller.

«Her fulgte humor og latter bekjennelser og vekkelsfortellinger, ikke gråt og klage, som i mange vekkelsesmiljøer»

Fra boken *Norge i brann*

Et annet både viktig og kontroversielt trekk, var den primære målgruppen: Næringslivsledere, politikere, ledende kulturpersonligheter, journalister, advokater, leger og prester. Det førte til at bevegelsen av mange ble oppfattet som et overklassefenomen. Arbeiderbevegelsens folk var av samme grunn jevnt over negative.

Men for Buchmann var målet ikke å bli en bevegelse for eliten. Satsingen på samfunnstoppene var strategisk: Ved å vinne dem, ville man nå hele samfunnet langt mer effektivt.

– Strategien kan karakteriseres som vellykket sett i forhold til at usedvanlig mange ressurspersoner opplevde kristen vekkelse eller fornyelse som de kanaliserte inn i menighetsarbeid og kristen virksomhet, skriver Kringlebotn Sødal.

Houseparty. Den metoden som vakte mest oppmerksomhet, var det såkalte *houseparty*. Det kunne være store forsamlinger med mange hundre mennesker, slik som det på Høsbjør. Men det kunne også være mindre samlinger i private hjem eller i forsamlingslokaler. Det var først og fremst et redskap for rekruttering. Sentralt sto de personlige vitnesbyrdene om forvandling. Det var ikke taler i vanlig forstand med utlegning av bibeltekster. Derimot holdt Buchmann og andre foredrag om Oxfordbevegelsens visjoner.

En stor del av tiden på et slikt møte ble brukt til samtaler, enten i grupper eller på tomannshånd. De fleste som hadde et

gjennombrudd, fikk det gjennom slike samtaler.

Men det var egentlig gruppene som var kjernevirksomheten til bevegelsen – den ble da også kalt Oxfordgruppebevegelsen. Gruppene var mer permanente: De samme personene møttes over lang tid. I gruppen skulle man utdype sin tro, søke ledelse og gjøre regnskap for at man levde etter de fire absolutter.

Den andre hjørnesteinen var den personlige stille stund hver dag, der man skulle prøve sitt liv og søke Guds ledelse. Kriteriet på at man virkelig var med i bevegelsen, var at man praktiserte stille stund og deltok i en gruppe. Forfatteren anslår at et par tusen var med i slike grupper – mens 25-30.000 deltok på møtene bare i Oslo.

Et annet trekk ved bevegelsen, som Kringlebotn Sødal kaller det korporative, var samlinger for bestemte yrkesgrupper – som prester, lærere, leger, sykepleiere og offiserer.

Hallesby. Som bevegelse mistet Oxford raskt sin betydning i Norge. Kringlebotn Sødal mener det for en stor del skyldtes at man ikke hadde noen organisasjon.

Den løse nettverksorganiseringen var bra for å nå mange mennesker og få gjennomslag i nye grupper, men det ble vanskelig å knytte mennesker varig til bevegelsen. Særlig ble det tydelig under krigen. Både Fangen og Ramm ble arrestert av tyskerne, og sistnevnte døde i fangenskapet.

Et avgjørende tilbakeslag var det at Indremisjonsselskapet i 1935 tok avstand fra bevegelsen. Generalsekretær Johan Wisløff hadde deltatt på Høsbjør, der han satt på en vintønne og gledet seg over alle vitnesbyrdene om omvendelse. Men nå mente han Oxford sto for et «korsløst evangelium».

Manglende oppgjør med liberal teologi var et annet premiss. Høvdingen Ole Hallesby sluttet seg til kritikken, etter lenge å ha vært positivt avventende. Forfatteren mener dette bidro til at mange biskoper og prester ble mer forbeholdne.

Preget Norge. Andre kristne ledere la vekt på at vekkelsen hadde ført til økt åndelig interesse og til større engasjement i kirken. Mange mennesker som hadde blitt berørt og engasjert gjennom vekkelsen, preget norsk kristenliv etter krigen. Det er vanskelig å dokumentere i hvor stor grad det var påvirkningen fra Oxford som sto bak. Men en rekke viktige organisasjoner og institusjoner er delvis et resultat av den.

– Billedlig talt står det fast at Buchmann og medarbeiderne hans satte Norge i brann i 1934. Fremdeles ulmer glørne etter oxfordbrannen i flere norske organisasjoner og institusjoner, konkluderer Kringlebotn Sødal.